



TALEFORSTÅELSE. Audiograf og rådgiver Rolf Mjønnes (til venstre) har utviklet Eikholt-testen for bedre taleforståelse, som fagsjef Thomas Øverby håper mange vil ta i bruk fra neste år.

Ny test gir bedre taleforståelse

Samsillet mellom hørsel og syn er avgjørende for å oppnå en så god taleforståelse som mulig, viser en ny hørselstest.

TEKST og FOTO Tor Slette Johansen

Audiograf Rolf Mjønnes ved Eikholt nasjonalt ressurscenter for døvblinde i Drammen er prosjektleder for utviklingen av en ny test for audiovisuell taleforståelse, med navnet «Eikholt-testen». Prosjektet er delfinansiert av stiftelsen Dam, med HLF som ansvarlig søkerorganisasjon.

Et samspill

Mjønnes trekker frem et eksempel: En ung jente med både nedsatt hørsel og syn ble testet med tale med og uten bil-

der, bilder med varierende lyd og lys - og skygge foran ansiktet. Jentas taleforståelse med klar tale og bilde ga 80 prosent taleforståelse. Når bildet ble tatt bort, sank taleforståelsen til 20 prosent.

– Taleforståelse er et audiovisuelt fenomen. Det betyr i korte trekk at hva vi oppfatter og hvor mye vi oppfatter i kommunikasjon med andre er et resultat av samspillet mellom syn og hørsel.

– Hjernen bruker alle sansene for å skape mening av omgivelsene våre, og det finnes etter hvert mye kunnskap

om at taleforståelsen vår i stor grad påvirkes av synet. Ikke minst er dette blitt tydelig under pandemien med utstrakt bruk av munnbind.

– Vi må ikke glemme at språket er audiovisuelt fra dag én. God kommunikasjon starter allerede med barnets blikkontakt med mor, sier Mjønnes.

Moderne test

I mange år har den såkalte Iowa-testen vært en funksjonell test av audiovisuell taleforståelse. Den norske versjo-



nen ble utviklet på Rikshospitalet på 1990-tallet, og har vært en viktig test siden. Men det norske språket har utviklet seg, og setninger som «du må ryddet værelset ditt» er lite brukt i dag. I tillegg ble testen gjennomført med DVD-spiller og laserpenn som er vanskelig å oppdrive i dag.

Det er bakgrunnen for at Mjønes og Eikholt satte i gang prosjektet. Mjønes

selv har brukt høreapparater siden han var fem år. Han har jobbet i mange år som audiograf i høreapparatbransjen og siden 2014 på Eikholt.

– Jeg har alltid vært opptatt av all slags teknologi, inkludert høreapparater. Derfor fattet jeg interesse for å utvikle denne testen, sier Mjønes.

Mer enn et audiogram

Resultatene av testen vil gi fagpersoner bedre informasjon for å vurdere hvilke typer tiltak som er best for brukeren.

– Testresultatene vil være svært relevante når audiograf eller brukeren selv skal begrunne en søknad om høreapparat og andre hørselshjelpemidler, synshjelpemidler som for eksempel filterbriller, tolk og ledsager, eller kommunale tjenester og andre tiltak som kan være nødvendig.

– Brukeren selv får testresultater som på en direkte måte viser hvordan deres sansetap påvirker taleforståelsen, og måten resultatene presenteres på gir en klar forståelse for eget sansetap på en måte som et audiogram ikke greier.

– Ikke bare er dette viktig for brukeren, men det kan også bidra til at brukeren møter økt forståelse hos nærpersoner, på arbeidsplassen, på skolen og i andre sammenhenger hvor kunnskapen om hørsel ikke alltid er helt på topp, sier Mjønes.

Flere verktøy

Kunnskap om pasientens audiovisuelle funksjonsevne gir fagpersoner flere

Slik foregår testen

Fire personer, to menn og to kvinner, leverer i tur og orden korte setninger som skal gjentas av pasienten etter beste evne. Disse setningene er fire til seks ord lange og er representative for norsk (riksmål) talespråk.

De kan presenteres med eller uten bilde, med eller uten lyd, med eller uten støy, eller en hvilken som helst kombinasjon av disse betingelsene.

Støyen er justerbar, og lyd og støynivå blir lagret som en del av testresultatet.

Resultatet gir svar på hvor mye synet bidrar til pasientens taleforståelse.

Testen kan avdekke hvordan taleforståelsen blir påvirket av ulike tiltak, som for eksempel nye briller, filterglass, nye innstillinger i høreapparatene, osv.

verktøy for å lykkes med rehabiliterings-tiltak. Det gir også muligheten til å måle effekten av disse tiltakene over tid.

– Vi har mange erfaringer fra vår klinikk med folk som sier at de opplever å høre dårligere. Så viser det seg at det er synet som er blitt dårligere, ikke hørselen. Vi har sett pasienter få optimaliserte synshjelpemidler som gjør at de «hører» bedre fordi hjernen får mer informasjon til å tolke lyden som kommer gjennom ørene. Med denne audiovisuelle testen kan vi måle nytten av slike tiltak og dermed dokumentere effekten av det vi gjør på en bedre måte, sier Mjønes.

Klar neste år

Utviklingen er nå i slutfasen, og Eikholt ønsker å gjøre testen tilgjengelig for alle.

– Vårt håp er at den kan tas i bruk av mange hørselssentraler allerede neste år. Testen er digital og lett å sende ut, man trenger ikke mer enn programmet, en bærbar PC og en skjerm. Brukermanual følger med, sier Eikholt's fagsjef Thomas Øverby. Han forteller at de har fått god respons fra hørselssentralene som har fått testet den. ■



UTDATERT. Utstyret og ordvalget i lowa-testen er erstattet med digital teknologi.

God test – enkel å bruke

15 avgangselever ved Briskeby videregående skole i Lier gir Eikholt-testen god karakter.

Briskeby-elevene har tidligere tatt lowa-testen (se hovedsak på side 10).

– Eikholt-testen har meget god lyd og bilde kvalitet. Det er et stort utvalg av ulike setninger vi kan benytte og setningene bærer ikke preg av å være utdaterte. Gjennomføringen er enkel, da alt er digitalt og registrering av resultatene gjøres digitalt underveis, sier teamleder Stina Helmen i HLF utvikling.

– Vi har tett dialog med utvikler Rolf Mjønes om opplæring, utstyr og den praktiske gjennomføringen. I tillegg har vi gitt ham tilbakemeldinger underveis på enkelte små ting vi ser kan legges inn i testen, eller gjøres mer hensiktsmessig for gjennomføringen og bruk av resultatene.

– Det er nyttig for oss å kunne prøve ut og gi innspill til forbedringer, samt få mulighet til å benytte den fremover på de elevene vi skal teste taleoppfattelsen til, sier Helmen.



FORNØYD. Teamleder Stina Helmen i HLF utvikling tester taleforståelsen til avgangselev Evy Andrea Augestad Smith ved Briskeby videregående skole. Begge var fornøyd med testen.

Imponert over brukervennlighet

Hørselsavdelingen ved Rikshospitalet gleder seg til å prøve ut Eikholt-testen, som et tillegg til sine egne tester.

Senioringeniør Marte Myhrum ved øre-nese-halsavdelingen ved UiO sier at lowa-testen (Se sak på side 10) er språklig utdatert, og er glad for den nye testen.

– Vi har fått demonstrert Eikholt-testen, og er imponert over brukervennlighet og fleksibilitet i selve testen. Og vi gleder oss til å prøve den ut.

– Vi synes det er kjempenyttig med en test som kan ha både lyd og video, noe vi er avhengig av å bruke hos oss. Vi opplever mange ganger at noen oppfatter relativt lite med «bare lyd». Men når de får tilgang til munnnavlesning, så kan antall riktige ord de gjentar riktig gå opp betraktelig, ofte fra 20 til 80 prosent, eller fra 50 til 100 prosent, sier Myhrum.



KJEMPENYTTIG. Senioringeniør Marte Myhrum på Rikshospitalet er godt fornøyd med brukervennligheten.

Dette er Eikholt

- › Eikholt ble etablert i 1980 og er et nasjonalt kompetansesenter for personer med kombinert nedsatt syns- og hørselsfunksjon/døvblindhet.
- › I dag er Eikholt en kombinasjon av kompetansesenter og et kurs- og mestringssenter der fokus er på personsentrert rehabilitering for personer med kombinert syns- og hørselsnedsettning/døvblindhet. Eikholt tilbyr opplæring, kartlegging, optimalisering av syns- og hørselsfunksjon, kompetanseutvikling, forskning og kompetansespredning.
- › Senteret inngår også som enhet i Nasjonal kompetansetjeneste for døvblinde, en spesialisthelsetjeneste som koordineres av Helse Nord RHF.
- › Eikholt er tildelt et nasjonalt ansvar for Nav tilpasningskurs for personer med medfødt og ervervet kombinert syns- og hørselshemming/døvblindhet, en rettighet etter lov om folketrygd.
- › Eikholt er et lavterskeltilbud. Det betyr at personer med kombinert nedsatt syns- og hørselsfunksjon kan kontakte Eikholt direkte. Det kan også fagpersoner eller nærpersoner gjøre på vegne av den det gjelder.

Kontaktinformasjon: e-post: post@eikholt.no
telefon: 32889050 nettside: www.eikholt.no